

Jednání VKPP
26. 6. 85

Z á v ě r y

kolokvia "Psychologie v třídně rozděleném světě" - červen 1985

Jednání kolokvia proběhlo v souladu s jeho pojetím. Referáty a diskuse umožnily zhodnotit, jak plní československá psychologie své poslání a úkoly v rámci marxistické psychologie rozvíjené především v socialistických zemích a v konfrontaci se světovou psychologií. Současně byla posouzena problematika, jak dále prohloubit teoretickometodologické základy naší psychologie a jak ji ještě více zapojit do plnění náročných úkolů společenské praxe, zejména v oblasti boje za mír a odzbrojení a dalších významných globálních problémů lidstva, jak systematicky uplatňovat a rozvíjet principy vědní politiky KSČ.

Jedním z hlavních cílů kolokvia "Psychologie v třídně rozděleném světě" bylo prohloubit spojení psychologických věd s praxí. Širší veřejnosti chceme představit psychologii jako vědu, která se nezabývá nějakými tajuplnými fenomény, ale obsahy a způsoby myšlení a jednání lidí, tedy skutečnostmi, s nimiž se každý člověk setkává ve své běžné každodenní praxi. Tím by měla psychologie dosáhnout většího přijetí a porozumění v praxi. Na druhé straně se psychologie samotná musí více otevřít vůči aktuálním potřebám a úkolům, které se plní na různých úsecích našeho národního hospodářství, ve výchovně vzdělávacím systému, v kultuře, vědě i v ozbrojených silách. To vyžaduje v některých oblastech psychologických věd přehodnotit navyklá zaměření a metody práce. I psychologové mají největší starosti s překonáváním setrvačnosti, které brání jak získávání a tvorbě nových, aktuálních a prakticky rychle použitelných poznatků, tak jejich přenosu do života.

40. výročí osvobození Československa Sovětskou armádou poskytlo vhodnou příležitost zrekapitulovat a zhodnotit z tohoto hlediska dosavadní vývoj psychologie. Kolokvium poukázalo na několik, pro praktickou využitelnost psychologie důležitých námětů:

1. Psychologie se orientovala převážně na jednotlivce, a to spíše v jeho soukromí než v jeho společenském a pracovním zapojení.

Nejrozvinutější jsou proto psychologie zdravotnická a individuálně poradenská, které pomáhají lidem překonávat různé obtíže a starosti, ať zdravotního nebo sociálního charakteru.

Psychologie však disponuje poznatky, které mají význam i pro rozhodování celospolečenských problémů. V souvislosti se zákonitostí rostoucí úlohy subjektivního činitele se dále rozšiřuje sféra uplatnění psychologie při řízení společenských procesů, jinak řečeno, sféra psychologického poradenství pro činitele systémů řízení různých oblastí společenské praxe a pro různé kolektivy, včetně kolektivů řídicích.

2. Specifické a dominantní postavení klinické psychologie vedlo k tomu, že psychologie jako celek stále ještě hledá své nejbližší zdroje v biologických a lékařských vědách. Rostoucí potřeba zasazení psychologie v neprivátní sféře života lidí však staví požadavek opřít psychologické výzkumy o poznatky společenskovední, především o marxisticko-leninskou filozofii, historický materialismus, ekonomii a teorii řízení. Ostatně to vyplývá i z jednoho ze základních poznatků marxismu a marxisticko-leninské psychologie, že podstata člověka, jeho osobnost, je souhrnem společenských vztahů.
3. Těsnější navázání psychologie na společenské dění a společenské vědy si však vyžádá, aby psychologové viděli problémy, jež pomáhají řešit, jako problémy konkrétně a historicky podmíněné: jak společnost, tak jednotlivý člověk - a ostatně i každý praktický problém - mají svou historii, tj. svou minulost, která se promítá do přítomnosti aktuálního myšlení a jednání, i svou budoucnost, vzhledem k níž se lidé aktuálně rozhodují a jednají. Proto je nutné v psychologii rozvinout konkrétně historické přístupy k výzkumné, racionalizační i poradenské práci. To si vyžádá značné úsilí, protože dosavadní vývoj psychologických věd ve světovém měřítku do značné míry stavěl na abstraktním, ahistorickém pohledu na člověka. Psychika člověka, to, o čem člověk myslí, co má zakotveno ve své paměti a na základě čeho řeší problémy, rozhoduje se a jedná, je však výslednicí historického vývoje lidské společnosti a jeho individuální historie.

4. Samozřejmě v současné psychologii jde nejvíce o to, aby byla s to pomáhat při řešení dnes nejzávažnějších společenských problémů, tj. problémů, které překračují hranice naší společnosti, které mají mezinárodní dosah a mnohé z nich globální charakter: uchování a upevnění míru, boje proti "psychologické válce", vedené imperialistickými mocnostmi, zajišťování rozvoje socialistického společenského vědomí, boje proti různým formám protispolečenského a protisociálního jednání aj.

Z hlediska dalšího rozvoje psychologické teorie a metodologie byly vytknuty mnohé další podněty.

Především jde o:

- důkladné jak teoretické, tak i praktické ovládnutí dialekticko-materialistických principů vědeckého poznávání a vědecké práce a plnění požadavků spojování teorie s praxí
- pochopení a intenzivnější využívání marxisticko-leninského pojetí sociální podstaty člověka
- hlubší uplatňování třídního přístupu v psychologickém bádání i v psychologické praxi
- uplatňování konkrétně historického přístupu a tím překonávání povšechnosti výzkumných nálezů
- překonání pouhé deskripce v psychologických výzkumech a uplatňování vědecké explanace
- využívání možností modelových přístupů
- další obsahové přibližování psychologického výzkumu společenským potřebám ve smyslu působení společensky žádoucích změn zkoumané reality (např. problematiky rozvoje socialistické osobnosti, socialistického společenského a individuálního vědomí, boje proti jevům cizím socialismu, ideologické a propagandistické práce ap.)
- zvyšování efektivnosti a praktické užitečnosti psychologických výzkumů všech typů
- zvyšování ideové a odborné úrovně všech posluchačů psychologie pro výkon praktického povolání psychologa ve společenské praxi
- zkvalitňování a prohlubování ediční politiky, vědecké a vědecko-popularizační činnosti (vydávání původní i zahraniční marxis-

- tické psychologické literatury včetně časopisů, učebnic
- zkvalitňování funkce Československé psychologické společnosti při ČSAV, zejména při zvyšování společensko-politické angažovanosti psychologů
  - rozvíjení mezinárodní spolupráce, především s psychology socialistických zemí (zejména v SSSR) a pokrokovými psychology v ostatních zemích
  - další rozvíjení a zkvalitňování vědeckovýzkumné základny psychologie
  - intenzivnější zapojení mladých psychologů a Čsl. psychologické společnosti do plnění cílů vytýčených kolokviem
  - začlenění obsahu problematiky kolokvia do SPZV na 8. pětiletku

Dosáhnout akceschopnosti psychologie pro řešení těchto otázek vyžaduje soustředit síly psychologických pracovišť i jednotlivých psychologů pracujících jak v teorii, tak v terénu, leckdy změnit orientaci tradičních obsahů psychologické práce, změnit i její metody a formy. Jak toho dosáhnout je otázka, kterou se snažilo zodpovědět kolokvium i předcházející a na ně navazující jednání Vědeckého kolegia pedagogiky a psychologie ČSAV. Rovněž Čsl. psychologická společnost se připojila k úkolům kolokvia: její srpnový VI. sjezd se bude konat pod heslem "Psychologie za mír a rozvoj člověka".

Českoslovenští psychologové se hlásí k hodnotám, odkazu a k historickým poučením, která z uplynulých náročných let vyvodili pracující naší země. Celá společnost bilancuje 40 let cesty, v jejímž průběhu se v naší vlasti podařilo vybudovat základy nového společenského řádu a která umožnila přistoupit k řešení náročných úkolů budování rozvinutého socialismu. Také my - psychologové - jsme přispěli k plnění těchto obtížných úkolů a chceme přispívat i nadále, na daleko vyšší úrovni. Uvědomujeme si, že naším nejlepším příspěvkem ke 40. výročí vyvrcholení národně osvobozenéckého boje našich národů proti fašismu a osvobození naší vlasti Sovětskou armádou je tvořivá a svědomitá práce při realizaci programu XVI. a připravovaného XVII. sjezdu KSČ a důsledný zápas za mír a odstranění nebezpečí nové války.